

Medelpensioneringsålder och utträdesålder 2013

Medelpensioneringsålder och utträdesålder
Analysavdelningen 2014-05-05
Hans Karlsson
VER 2014-2

Medelpensioneringsålder och utträdesålder

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2014 ska Pensionsmyndigheten senast den 5 maj 2014 redovisa genomsnittsålder för uttag av pension.

Inom det allmänna pensionssystemet är pensionsåldern flexibel. Inkomstpensionen kan tas ut tidigast från 61 år och det finns ingen bortre gräns för när den kan tas ut. Garantipension kan tidigast tas ut från 65 år. Sjukersättning och många andra socialförsäkringar upphör vid 65 år och de som har dessa förmåner tar därför ofta ut sin ålderspension vid 65 år.

Det finns flera olika sätt att definiera och beräkna genomsnittsålder för uttag av pension, ofta kallat faktisk pensionsålder. Pensionsålder kan definieras som den ålder då en person utträder ur arbetsmarknaden eller den ålder då en person beviljas eller börjar ta ut en pensionsförmån. Vi har valt att kalla det förstnämnda för *utträdesålder* och det sistnämnda för *pensioneringsålder*. Det kan ibland vara lämpligt att även betrakta sjukersättning som en pensionsförmån. Därmed blir det bättre överensstämmelse mellan utträdesålder och pensioneringsålder. En nedsatt arbetsförmåga av medicinska skäl som resulterar i sjukersättning är ett vanligt skäl till att en person i förtid lämnar arbetsmarknaden.

Pensionsmyndigheten publicerar varje år fyra mått för att belysa pensionering, dels förväntad utträdesålder och dels tre olika mått för så kallad medelpensioneringsålder. Medelpensioneringsålder I kan även kallas medelålder för uttag av ålderspension. Medelpensioneringsålder II inkluderar sjukersättning (från 30 års ålder). Medelpensioneringsålder III inkluderar också sjukersättning men den nedre åldersgränsen har satts till 50 år. Därmed är det bättre överensstämmelse med förväntad utträdesålder som också har denna åldersgräns.

Medelpensioneringsålder I har beräknats till 64,5, medelpensionsålder II till 62,3 och medelpensioneringsålder III till 63,9 för år 2013. Förändringarna från 2012 för medelpensioneringsålder I och III är små. Medelpensioneringsålder II har minskat.

Utträdesåldern har beräknats till 63,6 för år 2013, en liten uppgång jämfört med 2012.

Medelpensioneringsålder

Definition

De tre olika måtten som gemensamt kallas medelpensioneringsålder är mått för genomsnittlig pensioneringsålder efter det att en justering har gjorts så att måtten inte påverkas av att olika födelseårgångar är olika stora. De som endast har premiepension betraktas inte som ålderspensionärer vid beräkningarna. De ålderspensionsförmåner som beaktas är således inkomstpension/tilläggs pension och garantipension.

I måtten medelpensioneringsålder II och III ingår även sjukersättning. En persons pensioneringsålder definieras i dessa fall som den ålder då han eller hon får sjukersättning eller påbörjar sitt uttag av ålderspension och inte hade sjukersättning dessförinnan. Vid beräkningen väljs en nedre åldersgräns. Två åldersgränser tillämpas, 30 år respektive 50 år. Vid beräkningen bortses från dem som hade sjukersättning eller aktivitetsersättning dessförinnan.

Personer som endast har tjänstepension eller en privat pensionsförsäkring ingår inte i måtten. Det är först när de får ålderspension eller sjukersättning från socialförsäkringen som de betraktas som ”pensionärer”. Andra pensionsförmåner, som till exempel efterlevandepension, ingår inte i beräkningarna.

De olika måtten för medelpensioneringsålder mäter *inte* vid vilken tidpunkt personer slutar att förvärvsarbeta. Det är till exempel tillåtet att ta ut hel ålderspension och fortfarande förvärvsarbeta.

Både ålderspension och sjukersättning kan utges i olika nivåer, hel, $\frac{3}{4}$, halv och $\frac{1}{4}$. Övergångsvis finns också nivån $\frac{2}{3}$ för sjukersättning. Vid beräkningen över medelpensioneringsålder tas hänsyn till de olika nivåerna. Om en person får halv sjukersättning vid 55 års ålder betraktas detta som en ”halv” pensionering. Om en person som tidigare har haft halv sjukersättning får hel sjukersättning vid till exempel 60 års ålder betraktas också detta som en halv pensionering.

Om en person med sjukersättning blir rehabiliterad och inte längre får sjukersättning betraktas detta i beräkningarna som en negativ pensionering. Om en person med ålderspension väljer att upphöra med pensionsuttaget betraktas detta i beräkningen också som en negativ pensionering.

Måtten för medelpensioneringsålder kan påverkas av regeländringar eller administrativa förändringar, till exempel ändrade genomströmningstider för pensionsärenden. I vissa situationer kan det dock vara olämpligt att låta måtten påverkas av en regeländring. Måtten bör belysa förändrade ”pensioneringsbeteenden”. En regeländring kan initialt eller under några övergångsår medföra att måtten påverkas på ett sätt som inte är önskvärt och ge orimliga resultat. I sådana fall kan de formler som används för att beräkna måtten behöva justeras.

År 2008 genomfördes flera regeländringar som påverkade sjukersättningen. Bland annat togs tidsbegränsad sjukersättning bort från och med 1 juli 2008. Övergångsregler medför att denna regeländring fick successivt genomslag under några år. År 2008 och 2009 påverkades medelpensioneringsålder II och III påtagligt av detta när de beräknades med den metod som använts tidigare. Indragningar av tidsbegränsad sjukersättning har medfört att ovanligt många har ”rehabiliterats” vilket i måtten har betraktats som negativa pensioneringar. De medelpensioneringsåldrar som räknades fram för framför allt 2009 med tidigare formler var av det skälet inte rimliga. Därför har definitionen av medelpensioneringsålder II och III förändrats. Från och med 2008 betraktas inte längre tidsbegränsad sjukersättning som ”pension” när måtten beräknas.

Resultat

Tabellerna om medelpensioneringsålder börjar 2005. För tidigare år (från och med 1998) finns uppgifter i en motsvarande rapport från 2013, se följande länk:

<http://www.pensionsmyndigheten.se/6104.html>

Medelpensioneringsålder I (medelålder för uttag av ålderspension)

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
2005	64,8	64,7	64,8
2006	64,8	64,7	64,7
2007	64,7	64,5	64,6
2008	64,7	64,6	64,7
2009	64,7	64,6	64,6
2010	64,7	64,6	64,7
2011	64,7	64,6	64,6
2012	64,6	64,5	64,6
2013	64,6	64,5	64,5

Medelpensioneringsålder I är något lägre än 65 år, något högre för kvinnor än för män. Orsaken till att medelpensioneringsålder I är lägre än 65 år är att det är vanligare med uttag före 65 års ålder än sent uttag av pension. Tidigt uttag är vanligare bland män än bland kvinnor.

Det finns en svag tendens att medelpensioneringsålder I minskar. Både antalet personer med tidigt uttag och antalet personer som senarelägger pensionsuttaget har dock ökat, det framgår av följande tre tabeller. De visar hur stor andel i olika årskullar som beviljas ålderspension fördelat på vid vilken ålder uttaget påbörjas.

Andel* som nybeviljats allmän pension i åldrarna 61 – 71 år, procent

Års- kull	Uttagsålder, år										
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71
1938	3,6	2,3	2,3	2,1	77,3	4,1	3,2	0,8	0,3	0,3	0,1
1939	3,9	1,9	2,1	2,3	75,6	6,5	2,3	0,8	0,3	0,3	0,2
1940	3,0	2,1	2,5	3,1	75,9	5,0	2,6	0,8	0,4	0,5	0,2
1941	2,9	2,2	3,0	3,7	73,2	6,3	2,8	0,8	0,5	0,4	0,2
1942	3,4	2,9	3,4	3,9	70,9	6,2	3,4	1,2	0,5	0,4	0,1
1943	4,0	3,1	3,6	5,3	66,4	7,1	4,4	1,2	0,4	0,5	
1944	4,7	3,4	4,7	5,9	63,2	7,9	4,0	1,1	0,5		
1945	5,1	4,2	5,3	6,1	61,7	7,2	4,0	1,3			
1946	6,0	4,8	5,5	6,7	59,4	6,7	4,3				
1947	6,4	4,7	6,0	7,5	57,2	7,0					
1948	6,1	5,0	6,7	7,9	55,4						
1949	5,9	5,5	7,0	8,8							
1950	5,9	5,5	7,8								
1951	6,6	6,4									
1952	6,9										

*Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2013. Åldrarna avser åldern 31 december aktuellt år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension

Som framgår av tabellen ovan minskar andelen som påbörjar sitt pensionsuttag vid 65 år. Både andelen som påbörjar uttaget före 65 år och efter 65 år har ökat de flesta åren. Andelen som påbörjade uttaget vid 61 års ålder ökade ganska kraftigt 2012 och 2013. År 2012 ökade andelen från 5,9 till 6,6 procent och år 2013 ökade andelen ytterligare, till 6,9 procent. År 2013 ökade uttaget kraftigt också i åldrarna 62 – 64 år. Av dem som är födda 1951 tog 6,4 procent ut sin allmänna pension när de var 62 år. Föregående år var andelen som tog ut pension i den åldern 5,5 procent. För 63-åringar ökade andelen från 7,0 till 7,8 procent och för 64-åringar från 7,9 till 8,8 procent.

Andelen som tar ut sin pension vid 65 år har minskat relativt kraftigt, från 57,2 procent år 2012 till 55,4 procent år 2013. Andelen som tar ut sin pension efter 65 år

har ökat svagt, för 66-åringar från 6,7 till 7,0 procent och för 67-åringar från 4,0 till 4,3 procent.

När man tolkar tabellen bör man komma ihåg att ärendehandläggningen kan påverka resultatet, inte bara ålderspensionärernas önskemål. Den stora andelen som tog ut pension vid 66 års ålder för 1944 års födda beror troligen delvis på att det fanns ärendebalanser vid utgången av 2009 så att några fick sin ålderspension något senare än önskat.

Nedanstående två tabeller visar motsvarande uppgifter fördelade på kvinnor och män. Som framgår är pensionsåldern rörligare för män än för kvinnor. De senaste åren har drygt 50 procent av männen och drygt 60 procent av kvinnorna tagit ut sin ålderspension vid 65 års ålder. Dessa andelar har minskat kraftigt. För personer födda under åren 1938 – 1940 var det över 80 procent av kvinnorna och över 70 procent av männen som tog ut ålderspensionen vid 65 års ålder.

Det är fler kvinnor än män som har sjukersättning. För dem med sjukersättning är 65 år den naturliga pensionsåldern. Det är också fler kvinnor än män som får garantipension. Garantipension kan inte utges före 65 års ålder och de som får garantipension vinner inte så mycket på att vänta till efter 65 år med att ta ut ålderspensionen.

Andel* som nybeviljats allmän pension i åldrarna 61 – 71 år, procent. Kvinnor

Års- kull	Uttagsålder, år										
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71
1938	2,1	1,6	1,9	1,5	83,0	3,7	3,0	0,6	0,3	0,3	0,1
1939	2,3	1,3	1,7	1,9	81,5	5,8	2,1	0,7	0,2	0,3	0,2
1940	2,0	1,5	2,2	2,8	80,7	4,7	2,4	0,6	0,3	0,4	0,1
1941	1,9	1,7	2,6	3,2	78,5	5,8	2,5	0,6	0,4	0,3	0,1
1942	2,5	2,2	2,9	3,4	76,1	5,7	3,1	0,9	0,4	0,3	0,1
1943	3,0	2,4	3,2	4,8	71,9	6,6	4,0	1,0	0,3	0,4	
1944	3,6	2,8	4,3	5,3	68,5	7,6	3,8	0,9	0,3		
1945	4,2	3,6	4,7	5,5	67,1	6,9	3,8	1,1			
1946	5,5	4,2	4,9	6,3	64,5	6,4	4,1				
1947	5,9	4,1	5,5	7,0	62,5	6,6					
1948	5,4	4,4	6,3	7,6	60,7						
1949	5,3	4,9	6,8	8,3							
1950	5,2	4,9	7,3								
1951	5,8	5,8									
1952	6,0										

*Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2013. Åldrarna avser åldern 31 december aktuellt år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension

Andel* som nybeviljats allmän pension i åldrarna 61 – 71 år, procent.

Män

Års- kull	Uttagsålder, år										
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71
1938	5,1	3,0	2,7	2,6	71,8	4,5	3,5	0,9	0,4	0,4	0,2
1939	5,5	2,4	2,5	2,8	70,0	7,0	2,5	0,9	0,4	0,4	0,3
1940	4,0	2,7	2,8	3,4	71,3	5,4	2,8	0,9	0,4	0,6	0,2
1941	3,9	2,7	3,3	4,1	68,2	6,7	3,0	1,1	0,6	0,6	0,3
1942	4,3	3,4	3,9	4,3	66,0	6,6	3,6	1,4	0,6	0,5	0,2
1943	4,9	3,7	3,9	5,8	61,2	7,5	4,8	1,4	0,5	0,6	
1944	5,7	3,9	5,2	6,5	58,2	8,2	4,2	1,3	0,6		
1945	6,0	4,8	5,8	6,7	56,7	7,5	4,2	1,4			
1946	6,6	5,3	6,0	7,2	54,6	7,0	4,5				
1947	6,8	5,2	6,6	7,9	52,2	7,4					
1948	6,7	5,5	7,2	8,3	50,3						
1949	6,5	6,0	7,2	9,2							
1950	6,6	6,1	8,3								
1951	7,3	6,9									
1952	7,8										

*Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2013. Åldrarna avser åldern 31 december aktuellt år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension

Som framgår av tabellen ovan var det ungefär 50 procent av männen som tog ut sin ålderspension vid 65 års ålder i 1948 års födelseårgång. För dem som inte hade sjukersättning var det med all säkerhet betydligt färre än 50 procent av männen som påbörjade sitt uttag av ålderspension vid den åldern och förmodligen färre än 50 procent även bland kvinnorna. Tidigare har ofta 65 år setts som en normal ålder för pensionering men denna norm är nu på väg att upplösas. Av dem som inte har sjukersättning är det en majoritet som tar ut pensionen vid någon annan tidpunkt (tidigare eller senare).

Medelpensioneringsålder II (nedre åldersgräns 30 år)

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
2005	59,3	61,3	60,3
2006	61,4	62,5	61,9
2007	61,3	62,3	61,8
2008 ¹	61,6	62,5	62,0
2009 ¹	62,0	62,5	62,2
2010 ¹	61,8	62,5	62,1
2011 ¹	62,3	62,7	62,5
2012 ¹	62,5	63,0	62,8
2013	62,0	62,7	62,3

¹Exklusive tidsbegränsad sjukersättning från och med år 2008.

Stor betydelse för hur medelpensioneringsålder II har utvecklats är förändringen av antalet nybeviljade sjukersättningar. Måttet påverkas också av åldersfördelningen bland dem som nybeviljas sjukersättning, hur många med sjukersättning som rehabiliteras, förändringar av andelen med hel eller partiell förmån samt hur många som väljer tidigt eller sent uttag av ålderspension. Som tidigare nämnts påverkas däremot måttet inte direkt av vid vilken tidpunkt personer slutar att förvärsarbete. Det är tillåtet att ta ut ålderspension, även hel ålderspension, och ändå förvärsarbete.

Trots att medelpensioneringsålder II i stor utsträckning speglar vad som händer inom sjukförsäkringen är måttet ändå av intresse för ålderspensionssystemet. Om antalet personer med sjukersättning i till exempel 40-årsåldern förändras kraftigt påverkas storleken på ålderspensionsavgifterna och inkomstindex och därmed avgiftstillgången, AP-fonden, pensionsskulden och balanstalet.

Medelpensioneringsålder II har stigit de flesta åren efter 2005 vilket främst beror på att antalet nybeviljade sjukersättningar har minskat. År 2013 minskade medelpensioneringsålder II vilket främst beror på att antalet nybeviljade sjukersättningar nu har börjat öka. Se statistik hos Försäkringskassan.

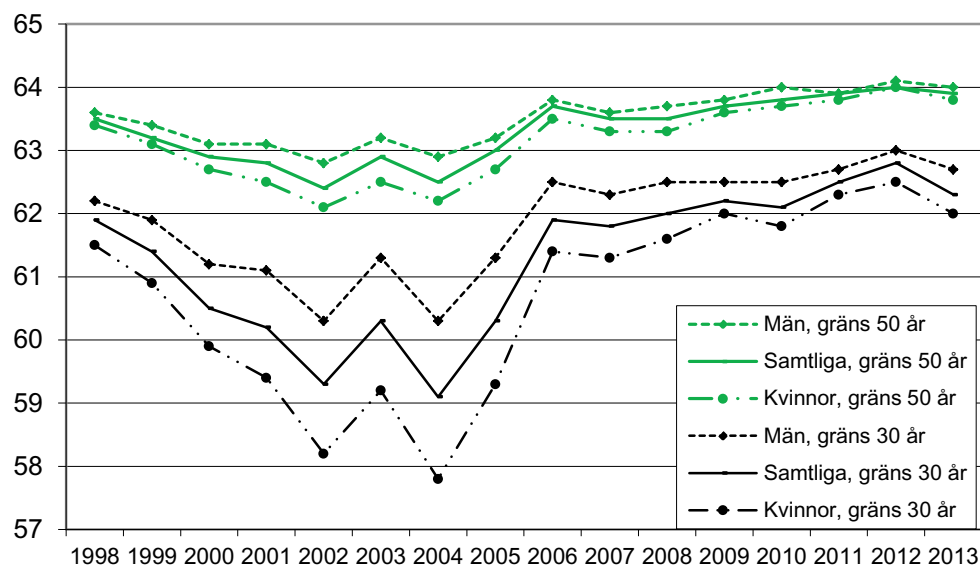
Medelpensioneringsålder III (nedre åldersgräns 50 år)

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
2005	62,7	63,2	63,0
2006	63,5	63,8	63,7
2007	63,3	63,6	63,5
2008 ¹	63,3	63,7	63,5
2009 ¹	63,6	63,8	63,7
2010 ¹	63,7	64,0	63,8
2011 ¹	63,8	63,9	63,9
2012 ¹	64,0	64,1	64,0
2013	63,8	64,0	63,9

¹Exklusive tidsbegränsad sjukersättning från och med 2008.

Medelpensioneringsålder III har stigit något de flesta åren men minskade något 2013. Utvecklingen överensstämmer relativt väl med utvecklingen om 30 år sätts som gräns men svängningarna är mindre. Detta framgår också av nedanstående diagram.

Medelpensioneringsålder II och III

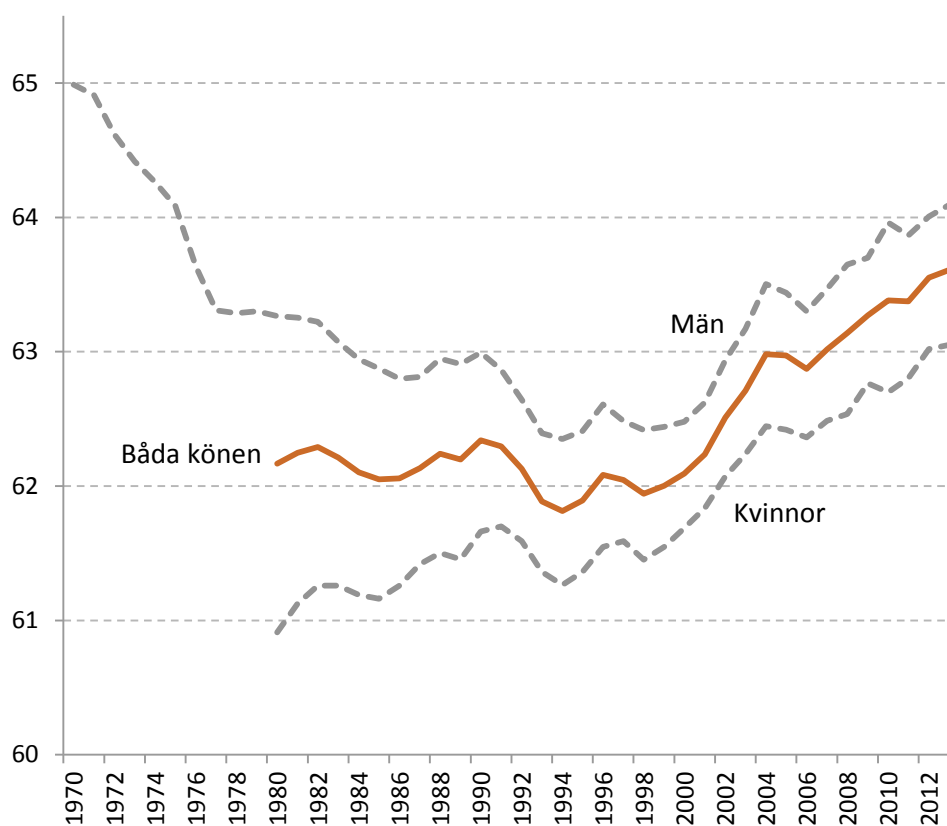

Utträdesåldern

Genomsnittsåldern då de förvärvsarbetande lämnar arbetslivet, givet att de hör till arbetskraften vid 50 års ålder, har för 2013 beräknats till 63,6 år. Detta innebär en liten ökning jämfört med 2012. Utträdesåldern 2013 är den högsta som uppmätts sedan början av 1980-talet. Skillnaden mellan mäns och kvinnors utträdesålder har sedan mitten av 1990-talet varit ungefär ett år. Se diagram 1.

Utträdesåldern, som den här redovisas, ger en ögonblicksbild för året i fråga. Den anger den ålder då årets 50-åringar i genomsnitt lämnar arbetsmarknaden, förutsatt att de vid högre åldrar får samma arbetskraftsdeltagande som successivt äldre personer hade under *samma* år. 50-åringarna antas alltså, när de blir t.ex. 65 år, ha samma arbetskraftsdeltagande som dagens 65-åringar har. Utträdesåldern innehåller därmed ett slags prognosmoment, eller rättare sagt antagandet om ett ”fortvarighetstillstånd”, på liknande sätt som i befolkningsstatistikens förväntade återstående medellivslängd vid en viss ålder. Utträdesåldern beräknad på detta sätt kan kallas den *förväntade utträdesåldern*.

Diagram 1. Utträdesåldern för kvinnor och män

Källa: Bearbetningar av SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

Orsaken till uppgången i utträdesåldern mellan 2012 och 2013 är främst att arbetskraftsdeltagandet ökade i åldrarna mellan 60 och 64 år. Arbetskraftsdeltagandet har ökat i de åldrarna under en längre period. I åldrarna mellan 65 och 69 år minskade däremot arbetskraftsdeltagandet något mellan 2012 och 2013 efter att tidigare år har ökat ganska kraftigt. I åldrarna mellan 70 och 74 år ökade arbetskraftsdeltagandet. Möjligen har det reformerade pensionssystemet inverkat på den långsiktiga höjningen, med bl.a. dess regler om att pensionsrätt intjänas fullt ut i det reformerade systemet efter 65 års ålder. Vidare kan höjningen år 2003 av åldern för ”avgångsskyldighet” från 65 till 67 år enligt lagen om anställningsskydd ha spelat viss roll. Dessa förändringar bör dock mest ha bidragit till ökningarna i åldern 65-69 år, knappast till de i åldern 70-74 år. Se diagram 2 och 3.

Diagram 2. Arbetskraftsdeltagande i procent av befolkningen, 55-64 år

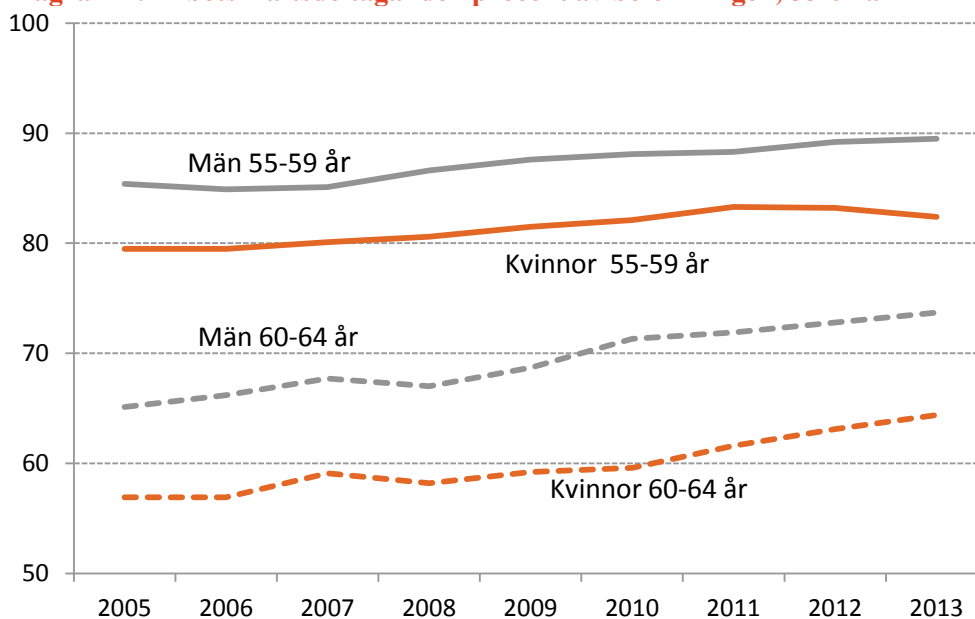
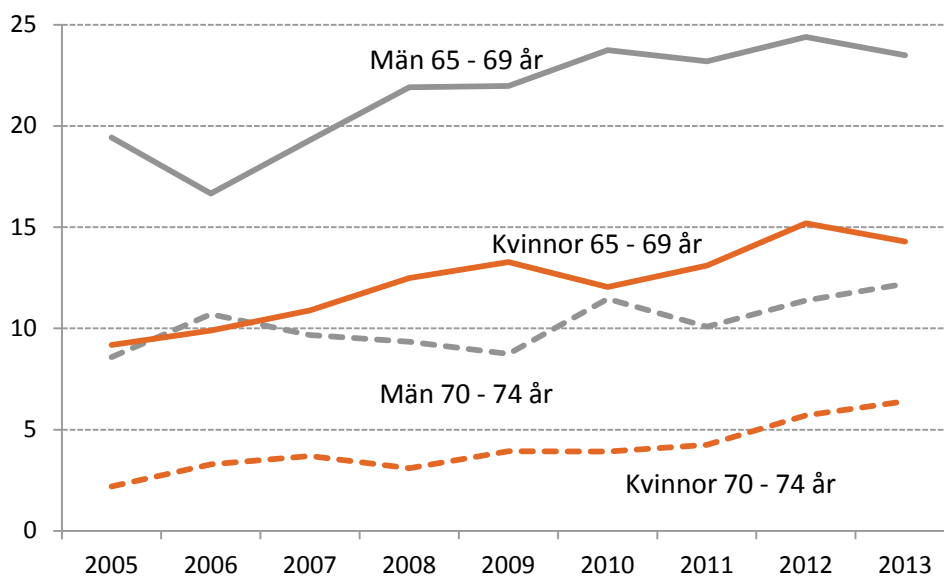

Diagram 3. Arbetskraftsdeltagande i procent av befolkningen, 65-74 år

Källa: SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

Det bör påpekas att arbetstiderna i åldrarna över 65 år avsevärt kortare än i lägre åldrar. Överenskommen arbetstid år 2013, timmar/vecka:

Kvinnor 55-64 år	35,9
Kvinnor 65-69 år	22,2
Kvinnor 70-74 år	14,8
Män 55-64 år	39,8
Män 65-69 år	27,3
Män 70-74 år	21,3

Arbetstiderna beaktas i de redovisade beräkningarna av utträdesåldern. En person med halv normalarbetstid (20 timmar/vecka) räknas således som en halv arbetskraftsperson, etc. Denna justering drar givetvis ner utträdesåldern.

Andra mått som kan vara av intresse i sammanhanget är *inträdesålder*, *antal år med intjänad pensionsrätt* och *debutålder*. Sådana mått diskuteras i två rapporter som Pensionsmyndigheten gav ut 2013, se dessa länkar:

<http://www.pensionsmyndigheten.se/20371.html>

<http://www.pensionsmyndigheten.se/6104.html>

Pensionsmyndigheten utreder vilka mått som bör tas fram årligen för att från olika aspekter belysa pensionering samt inträde i och utträde ur arbetsmarknaden.

Så här kan du nå oss om du vill veta mer

www.pensionsmyndigheten.se

Kundservice 0771-776 776

www.pensionsmyndigheten.se